

ЗАКОН за здравословни и безопасни условия на труд

ЗАКОН

за здравословни и безопасни условия на труд

(Обн., ДВ, бр. 124 от 23.12.1997 г.; изм., бр. 86 от 1999 г., бр. 64 от 2000 г., бр. 92 от 2000 г., бр. 25 от 2001 г., бр. 111 от 2001 г.; изм. и доп., бр. 18 от 2003 г.; изм., бр. 114 от 2003 г.; изм. и доп., бр. 70 от 2004 г., бр. 76 от 20.09.2005 г., изм. доп. ДВ бр. 33, бр. 48/2006 г.)

Глава първа ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. Този закон урежда правата и задълженията на:

1. държавата;
2. работодателите;
3. работниците и служителите;
4. лицата, които за своя сметка работят сами или в съдружие;
5. други организации и юридически лица, за осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд.

Чл. 2. (1) Този закон се прилага във всички предприятия и места, където се осъществява трудова дейност или се провежда обучение, независимо от формата на организация, вида на собствеността и основанието, на което се извършва работата или обучението, доколкото в друг закон или в международен договор, по който страна е Република България, не е предвидено друго.

(2) (Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) Този закон се прилага за осъществяване на специфичните дейности на военнослужещите в системата на Министерството на отбраната, на служителите от Министерството на вътрешните работи и от Държавната агенция "Гражданска защита", свързани с отбраната и националната сигурност, доколкото в специални закони не е предвидено друго.

(3) Този закон се прилага и за българските предприятия в чужбина, доколкото не е предвидено друго в законите на съответната държава или в международен договор, по който Република България е страна.

Глава втора

ОБЩИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ЗДРАВΟΣЛОВНИ И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД

Чл. 3. (1) Осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд се извършва съобразно спецификата на провежданата дейност и изискванията на техническото, технологичното и социалното развитие с цел защитата на живота, здравето и работоспособността на работещите лица.

(2) Здравословните и безопасните условия на труд в обекти, производства, процеси, дейности, работни места и при работното оборудване се осигуряват с проектирането, изграждането, реконструкцията, модернизацията, въвеждането им и процеса на тяхната експлоатация, както тяхното поддържане, ремонт и извеждане от действие.

Чл. 4. Осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд изисква вземане на мерки за:

1. предотвратяване на риска за живота и здравето;
2. оценка на риска, който не може да бъде предотвратен;
3. борба с риска при източника на възникването му;
4. приспособяване на условията на труд към индивида с цел намаляване и премахване на вредното им влияние върху неговото здраве;
5. въвеждане на техническия прогрес в технологичните процеси, машини и съоръжения;
6. замяна на опасните производства, работно оборудване, инструменти, вещества, суровини и материали с безопасни или с по-малко опасни;
7. прилагане на единна обща политика за превантивност, обхващаща технологията, работните места и организацията на работа, условията на труд и социалните взаимоотношения;
8. използване на колективните средства за защита с предимство пред личните предпазни средства;
9. предоставяне на работещите лица на необходимата информация във връзка с осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд;

10. обозначаване на съществуващите опасности и източниците на вредни за здравето и безопасността фактори.

Чл. 5. (1) Всеки, който проектира строителни обекти и дейности, производства, конструкции, технологии и работно оборудване, е длъжен да съобрази проекта с всички правила и норми за здравословни и безопасни условия на труд.

(2) В процеса на проектирането, строителството и въвеждането в експлоатация на обектите инвеститорът е отговорен и изисква, а съответните контролни органи контролират спазването на правилата и нормите за здравословни и безопасни условия на труд от проектанта и от изпълнителя.

Чл. 6. Въвеждането в експлоатация на нови, реконструирани или модернизирани обекти се допуска при доказано съответствие с изискванията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.

Чл. 7. (1) Работните места трябва да отговарят на минимални изисквания за осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд.

(2) Минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд се определят с наредба на министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването.

(3) На работните места се създават условия за опазване на здравето на работещите лица и осигуряване на безопасност, като:

1. работното място и работното оборудване се поддържат в техническа изправност, а всички неизправности, които могат да засегнат безопасността и здравето на работещите, се отстраняват във възможния най-кратък срок;
2. работното място и работното оборудване и пътищата към тях се почистват редовно;
3. защитното оборудване и средствата за колективна и лична защита се проверяват и се поддържат в изправност;
4. пътищата към аварийните изходи и самите изходи се поддържат свободни по всяко време.

Чл. 8. (1) Работното оборудване трябва да е подходящо за извършваната работа, така че да не застрашава здравето и безопасността на работещите.

(2) Изборът на работното оборудване се извършва съобразно със специфичните условия и характеристики на работата за намаляване на съществуващите в предприятието рискове за здравето и опасностите, произтичащи от използването му.

(3) (Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) Работното оборудване се пуска на пазара и/или се пуска в действие и използва само ако отговаря на изискванията за здравословни и безопасни условия на труд, установени с нормативни актове.

(4) Работното оборудване се поддържа и своевременно се ремонтира през целия период на използването му и след извеждането му от експлоатация, така че да не застрашава здравето и безопасността на работещите.

(5) В случай, че работното оборудване създава специфични рискове за здравето и безопасността на работещите, се ограничава броят на лицата, които го използват.

Монтажът, демонтажът, подмяната, поддръжката и ремонтът на това оборудване се извършват само от правоспособни лица.

Чл. 9. (Отм., ДВ, бр. 86 от 1999 г.).

Чл. 10. (1) При работа с риск за здравето и безопасността, който не може да се отстрани по друг начин, се използват лични предпазни средства.

(2) Личните предпазни средства трябва да осигуряват защита срещу опасностите, да не са вредни за здравето и да не пречат на извършването на работата.

(3) (Отм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.).

Чл. 11. (1) За избягване на ръчното повдигане, поддържане и пренасяне на тежести при организиране на работата се използват подходящи средства и оборудване.

(2) В случаите, когато ръчното повдигане, поддържане и пренасяне на тежести не може да се избегне, се предприемат организационни мерки и се използват подходящи средства за намаляване на увреждането на здравето и риска от злополуки на работещите лица.

(3) (Изм., ДВ, бр. 76 от 2005 г.) Минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд при ръчна работа с тежести се определят с наредба на министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика.

Чл. 12. (1) (изм. доп. ДВ бр. 48/2006 г.) При работа с високо нервно-психическо натоварване, наложен ритъм, монотонност и принудителна работна поза, определена трудова норма и при сменна работа се въвеждат физиологични режими на труд и почивка, които спомагат за запазването на здравето и работоспособността на работещите лица.

(2) Условието, редът и изискванията за разработване на физиологичните режими на труд и почивка се определят с наредба на министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика.

Чл. 13. (1) Вещества, суровини и материали, които притежават свойства, създаващи риск за здравето, се използват само по технологии, които ефективно предпазват работещите от заболявания и злополуки.

(2) (Изм., ДВ, бр. 114 от 2003 г.) Работодателят създава и поддържа картотека на информационните листове за безопасност на употребяваните и произвежданите опасни химични вещества и препарати.

Глава трета

ЗАДЪЛЖЕНИЯ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ЗДРАВΟΣЛОВНИ И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД

Чл. 14. (1) (Доп., ДВ, бр. 76 от 2005 г.) Юридическите и физическите лица, които самостоятелно наемат работници или служители по трудово правоотношение, юридическите и физическите лица, които ползват работници и служители, предоставени им от предприятие, което осигурява временна заетост, както и лицата, които за своя сметка работят сами или в съдружие с други, са длъжни да осигурят здравословни и безопасни условия на труд както на работещите, така и на всички останали лица, които по друг повод се намират във или в близост до работните помещения, площадки или места.

(2) (Нова, ДВ, бр. 76 от 2005 г.) При осъществяване на задълженията си по ал. 1 работодателят трябва да осигури здравословни и безопасни условия на труд и еднаква степен на защита от производствени рискове на всички работници и служители независимо от времетраенето на договора и продължителността на работното време.

(3) (Нова, ДВ, бр. 76 от 2005 г.) Юридическите и физическите лица, които ползват работници и служители, предоставени им от предприятие, което осигурява временна заетост, са длъжни:

1. да изпълняват дейностите по ал. 1;

2. да уведомят предприятието, което осигурява временна заетост, за специфичните характеристики на работното място, професионалните рискове и необходимата професионална квалификация.

(4) (Нова, ДВ, бр. 76 от 2005 г.) Предприятието, което осигурява временна заетост, предоставя информация по ал. 3 на заинтересованите работници и служители.

(5) (Предишна ал. 2, ДВ, бр. 76 от 2005 г.) Лицата по ал. 1 носят отговорност за изпълнението на задълженията си за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, независимо от това дали тази дейност се осъществява от техни органи, или е възложена на други компетентни служби или лица.

(6) (Предишна ал. 3, ДВ, бр. 76 от 2005 г.) Задълженията по ал. 1 ваят и при организирането и провеждането на обучение във всички видове учебни заведения, организации и звена за повишаване на професионалната квалификация.

Чл. 15. (Изм. и доп., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) Лицата по чл. 14, ал. 1 при откриване на предприятия, както и при промяна на дейността и технологиите декларират в 30-дневен срок от началната дата на настъпване на събитието в съответната дирекция "Областна инспекция по труда" местонахождението, вида и характера на производствената дейност, броя на работниците, условията на труд, рисковите фактори и взетите мерки, които гарантират недопускането на аварии и злополуки.

Чл. 16. (1) При осъществяване на дейността за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд работодателят е длъжен:

1. да направи оценка на риска за здравето и безопасността, която да обхване работните процеси и работното оборудване, помещенията, работните места, организацията на труда, използването на суровини и материали и други странични фактори;

2. да планира подходящи мерки за предотвратяване на риска в съответствие с направената оценка, а когато това не е възможно, да осигури защитата на работещите и на другите лица;

3. (изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) да отчита специфичните опасности за работниците и служителите, които се нуждаят от специална закрила, включително и тези с ограничена работоспособност;

4. да предвиди съответните улеснения за лицата по т. 3 на работните им места при изпълнение на трудовите им функции;

5. да създаде необходимата организация за осъществяване на наблюдението и контрола по изпълнението на планираните мерки;

6. да осигури ефективен контрол за извършване на работата без риск за здравето и по безопасен начин;

7. да не допуска до местата, където съществува сериозна или специфична опасност за здравето и живота, лица, които не са подходящо обучени, инструктирани и екипирани;

8. да предприеме необходимите мерки за координация на действията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, когато на един обект или работна площадка се извършват работи или дейности от работници и служители и на други работодатели.

(2) (изм. доп. ДВ бр. 48/2006 г.) Лицата, които за своя сметка работят сами или в съдружие с други, са длъжни да правят оценка на риска за здравето и безопасността на работещите и да предприемат необходимите мерки за предотвратяване или намаляване на риска, включително при работа на смени и при полагане на нощен труд.

(3) Всички разходи, свързани с осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд на работниците и на служителите, са изцяло за сметка на работодателя.

Чл. 17. Редът, начинът и периодичността на извършване на оценката на риска се определят с наредба на министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването.

Чл. 18. Когато един обект, работно помещение или оборудване, работна площадка или работно място се използват от няколко предприятия или организации, работодателите съвместно по писмена договореност осигуряват здравословни и безопасни условия на труд, информират се взаимно за рисковете при работа и координират дейностите си за предпазване на работниците и на служителите от тези рискове.

Чл. 19. (1) (Доп., ДВ, бр. 76 от 2005 г.) Работодателят предоставя на работниците и на служителите, включително и на работещите по срочно правоотношение или при условията на временна заетост по чл. 14, ал. 1 или на техните представители необходимата информация за рисковете за здравето и безопасността им, както и за мерките, които се предприемат за отстраняването, намаляването или контролирането на тези рискове.

(2) (нова, доп. ДВ бр. 48/2006 г.) Информацията по ал. 1 се предоставя на работниците и служителите, които работят на смени и полагат нощен труд.

(3) (предишна ал. 2, изм. доп. ДВ бр. 48/2006 г.) Информацията по ал. 1 се предоставя на работниците и на служителите от други предприятия, които извършват работа на територията на съответното предприятие.

Чл. 20. (1) За предотвратяване на вредните последици в случаи на извънредни обстоятелства и съобразно спецификата на дейността и големината на предприятието работодателят:

1. осигурява организация за действия по ликвидиране на опасността, оказване на първа помощ, противопожарна охрана и условия за евакуация на работниците и служителите, както и контактите със службите за гражданска защита, противопожарна охрана и спешна медицинска помощ;

2. определя работниците и служителите, които ще изпълняват мерките за ликвидиране на опасността, първа помощ, борба с пожарите и евакуация на работещите, като броят и обучението им съответстват на специфичните рискове и на големината на предприятието.

(2) (Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) Мерките и правилата за осигуряване на първа помощ, противопожарна охрана и спешна медицинска помощ в случай на аварии в предприятията и организациите и обучението на работниците и служителите по ал. 1, т. 2 се определят с наредба на министъра на вътрешните работи, министъра на здравеопазването и председателя на Държавна агенция "Гражданска защита".

Чл. 21. В случай или при вероятност от възникване на сериозна и непосредствена опасност за здравето и живота работодателят информира във възможно най-кратък срок застрашените работници и служители за действията, които се предприемат във връзка със защитата им, осигурява преустановяването на работата и евакуацията им и не допуска възобновяване на работата, докато не се отстрани опасността.

Чл. 22. (1) Когато работникът или служителят откаже изпълнението или преустанови изпълнението на извършваната работа поради възникнала сериозна и непосредствена опасност за здравето или живота, работодателят или прекия ръководител е длъжен незабавно да установи основателността на отказа и да предприеме необходимите мерки за отстраняването на опасността.

(2) Работодателят трябва да осигури възможности на работещите в случаи на сериозна и непосредствена опасност за здравето или живота им и когато не могат да се свържат с прекия си ръководител, да предприемат действия в съответствие със своите познания и с наличните технически средства, за да предотвратят последствията от тази опасност.

(3) Работниците и служителите не могат да бъдат поставени в неблагоприятно положение вследствие на действията им по ал. 1 и 2.

Чл. 23. (1) Работодателят задължително установява, разследва и регистрира всяка станала трудова злополука и известните му случаи на професионални заболявания по ред и начин, определени с отделен закон.

(2) При разследването на трудовите злополуки и на професионалните заболявания задължително се канят представители на работниците и на служителите от комитетите и групите по условия на труд и на синдикалните организации.

Чл. 24. (1) (Изм., ДВ, бр. 76 от 2005 г.) За организиране на изпълнението на дейности, свързани със защитата от професионалните рискове и превенция на тези рискове, работодателят в зависимост от обема на дейността, естеството на работата и характера на професионалния риск назначава или определя едно или повече длъжностни лица с подходящо образование и квалификация или създава специализирана служба.

(2) Функциите и задачите на длъжностните лица и на специализираните служби по ал. 1 се определят с наредба на министъра на труда и социалната политика. На нейна основа работодателят регламентира функциите и задачите им съобразно конкретните условия.

(3) (Изм., ДВ, бр. 64 от 2002 г.; доп., бр. 76 от 2005 г.) По преценка на работодателя извършването на дейностите по ал. 1 могат да се възлагат с договор на други юридически и физически лица или да се извършват от самия него в случаите, когато той е физическо лице.

Чл. 25. (1) Работодателите осигуряват обслужване на своите работници и служители от служби по трудова медицина.

(2) Службите по трудова медицина са звена с предимно превантивни функции. Те консултират и подпомагат работодателите, комитетите и групите по условия на труд в планирането, организирането и изпълнението на задълженията им по:

1. осигуряване и поддържане на здравословни и безопасни условия на труд;

2. (изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) укрепване на здравето и работоспособността на работещите във връзка с извършваната от тях работа.

(3) Службите по трудова медицина се създават от работодателите самостоятелно или в съдружие, или от други юридически лица.

(4) (Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) Когато за работодателя е практически невъзможно сам или в съдружие да създаде служба по трудова медицина, той сключва договор с регистрирана служба по трудова медицина.

(5) (Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) Функциите и задачите на службите по трудова медицина, изискванията за състава и квалификацията на персонала, за организацията на дейността, за добрата практика и за качеството на дейността, условията и редът за регистриране и заличаване на регистрацията се определят с наредба на министъра на здравеопазването съгласувано с министъра на труда и социалната политика.

(6) (Нова, ДВ, бр. 70 от 2004 г.) Дейността на службите по трудова медицина подлежи на акредитация при условията и по реда, определени за акредитация на лечебните заведения със Закона за лечебните заведения.

Чл. 26. (1) Работодателят е длъжен да се консултира с работниците и служителите или с техни представители и организации, като създава възможност те да участват при:

1. обсъждането и приемането на всички мерки, които се отнасят до здравето и безопасността на работниците и служителите;
2. определянето на работници и служители, които ще извършват дейности по осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд, първа помощ, борбата с пожарите и евакуацията на работниците;
3. планирането и организацията на обучението на работниците и служителите по здравословните и безопасни условия на труд.

(2) Работодателят е длъжен да осигури:

1. (доп., ДВ, бр. 76 от 2005 г., изм. доп. ДВ бр. 48/2006 г.) на всеки работещ, включително и на работещите по срочно правоотношение или при условията на временна заетост по чл. 14, ал. 1, както и на работещите на смени и полагащите нощен труд подходящо обучение по здравословни и безопасни условия на труд в съответствие със спецификата на всяко работно място и професия;

2. всички разходи за провеждане на обучението, което се осъществява в работно време.

Чл. 27. (1) В търговските дружества и в другите предприятия и организации с повече от 50 работници и служители се учредяват комитети по условия на труд. В състава на комитета се включват равен брой представители на работниците и на служителите и представители на работодателя, но общо не повече от 10 души.

(2) Кандидатите за представители на работниците и служителите се издигат и избират по реда на чл. 6 от Кодекса на труда.

(3) (Изм., ДВ, бр. 76 от 2005 г.) Мандатът на представителите на работниците и на служителите е 4-годишен, като предсрочното му прекратяване може да се поиска най-малко от една трета от общия брой на работниците и на служителите в предприятието и се приема с мнозинство повече от една втора от присъстващите на общото събрание.

(4) Председател на комитета по условия на труд е работодателят или негов представител, а заместник-председателят е представител на работниците и служителите.

(5) В състава на комитета по условия на труд като представители на работодателя се включват лекарят от службата по трудова медицина и длъжностните лица по безопасността на труда.

(6) В работата на комитета могат да бъдат привлечени и външни експерти и представители на контролните органи.

Чл. 28. (1) (Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.; доп., бр. 76 от 2005 г.) В търговските дружества и в другите предприятия и организации с персонал от 5 до 50 работници и служители включително, както и в отделните структурни звена на дружествата, предприятията и организациите по чл. 27, ал. 1 се изграждат групи по условия на труд.

(2) Групата по условия на труд се състои от работодателя или ръководителя на съответното структурно звено и от един представител на работниците.

(3) Представителят на работниците се избира по реда, определен в чл. 27, ал. 2, като мандатът му се определя от общото събрание.

(4) В дружествата, предприятията и организациите с голям числен състав, сложна структура и териториална разпокъсаност могат да бъдат изградени освен комитети на равнище предприятие и комитети към съответните структурни звена.

Чл. 29. Комитетите и групите по условия на труд:

1. обсъждат всяко тримесечие цялостната дейност по опазване на здравето и осигуряване на безопасността и на работещите и предлагат мерки за подобряването ѝ;

2. обсъждат резултатите от оценката на професионалния риск и анализите на здравното състояние на работещите, докладите на специализираните служби по трудова медицина и други въпроси по осигуряване и опазване на здравето и безопасността на работниците и служителите;

3. обсъждат планираните промени в технологията, организацията на труда и работните места и предлагат решения за опазване на здравето и осигуряване на безопасността на работниците и на служителите;

4. извършват проверки по спазване на изискванията за здравословни и безопасни условия на труд;

5. следят състоянието на трудовия травматизъм и професионалната заболяемост;
6. участват в разработването на програми за информиране и обучение на работещите по проблемите на здравословните и безопасни условия на труд.

Чл. 30. (1) Представителите в комитетите и групите по условия на труд се обучават задължително по програми, ред и изисквания, определени с наредба на министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването.

(2) Представителите на работниците и служителите в комитетите и групите по условия на труд имат право:

1. на достъп до наличната информация относно условията на труд, анализите на трудовия травматизъм и професионалната заболяемост, констатациите и предписанията на контролните органи;

2. да изискват от работодателя да предприема необходимите мерки и да правят предложения за отстраняване на опасностите или за временно ограничаване на риска за здравето и безопасността;

3. да се обръщат към контролните органи, ако преценят, че взетите от работодателя мерки не са достатъчни да гарантират здравето и безопасността на работещите;

4. да участват в проверките, извършвани от контролните органи.

(3) Работодателят осигурява на представителите на работниците и на служителите необходимите условия и средства за изпълнение на техните права и функции, както и съответното обучение и квалификация, което се провежда в рамките на работното време, без това да се отразява на размера на трудовото им възнаграждение;

(4) Представителите на работниците и служителите в комитетите и групите по условия на труд не могат да бъдат поставяни в неблагоприятно положение за действията им за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.

Чл. 31. (1) Комитетите и групите по условия на труд работят в тясна връзка със специализираните служби и отдели на предприятието, които имат отношение към създаването и осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд.

(2) Когато на един обект, работна площадка или работно място се извършват работи и дейности от няколко предприятия или организации, се изгражда общ комитет (група) по здравословни и безопасни условия на труд.

Чл. 32. (Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.)

(1) (Изм., ДВ, бр. 76 от 2005 г.) В кооперации с членски състав повече от 5 кооператори се изгражда група по условия на труд, а с повече от 50 кооператори - комитет по условия на труд.

(2) Представителите в комитетите или групите по условия на труд се избират от общото събрание на кооперацията. Председател на комитета или групата по условия на труд е председателят на кооперацията.

Чл. 33. Всеки работещ е длъжен да се грижи за здравето и безопасността си, както и за здравето и безопасността и на другите лица, пряко засегнати от неговата дейност, в съответствие с квалификацията му и дадените от работодателя инструкции.

Чл. 34. (1) Работниците и служителите в съответствие със своята квалификация и дадените им инструкции са длъжни:

1. да използват правилно машините, апаратите, инструментите, опасните вещества и материали, транспортните средства и другото работно оборудване;

2. да използват правилно дадените им лични предпазни средства и специално работно облекло;

3. да използват правилно средствата за колективна защита, да не ги отстраняват и не ги изменят самоволно;

4. да информират незабавно работодателя или съответните длъжностни лица за всяка възникнала обстановка при работа, която може да представлява непосредствена опасност за тяхното здраве и за всички неизправности в средствата за колективна защита;

5. да съдействат на работодателя и на съответните длъжностни лица при изпълнението на мероприятията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд и на предписанията, дадени от контролните органи.

(2) Всеки работник или служител, който временно отстрани средство за защита или сигнализация при извършване на ремонт, монтаж, профилактика и други, е длъжен да го възстанови незабавно или да предприеме други защитни мерки със същата ефективност.

Глава четвърта

ОРГАНИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ НА ДЕЙНОСТТА

Чл. 35. Министерският съвет определя и провежда политиката за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.

Чл. 36. (Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) Министърът на труда и социалната политика разработва, координира и провежда държавната политика в областта на осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд, като:

1. (изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) ежегодно съвместно с министъра на здравеопазването изготвя анализи за състоянието, тенденциите и проблемите на дейността по осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд и предлага мерки за подобряването ѝ;
2. (изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) самостоятелно или с други министри издава нормативни актове по осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд, организира и координира разработването на нормативни актове в тази област, когато са от компетентността на други министри, и утвърждава правила за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд;
3. (изм., ДВ, бр. 25 от 2001 г.) осъществява интегриран контрол чрез Изпълнителната агенция "Главна инспекция по труда" по спазване на законодателството и по изпълнение на задълженията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд във всички отрасли и дейности, независимо от формата на собственост;
4. определя условията, реда и изискванията за извършване на обучение, измервания и консултации в областта на безопасността на труда;
5. (отм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.).

Чл. 37. (Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) Министърът на здравеопазването ръководи и координира дейността по опазване и укрепване на здравето при работа, като:

1. анализира състоянието на работната среда и на трудовия процес и влиянието им върху здравето и разработва задължителни мерки и за намаляване на професионалните и свързаните с труда заболявания;
2. (изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) разработва национални програми за опазване и укрепване на здравето и работоспособността и подпомага методически изпълнението им;
3. утвърждава норми, правила, изисквания и методи за опазване здравето на работещите и за оценка на здравния риск;
4. оценява здравословното състояние на работещите лица;
5. методически ръководи дейността и определя условията, реда и изискванията за извършването на обучение, измерване и консултации в областта на професионалното здраве и трудовата медицина;
6. (нова, ДВ, бр. 18 от 2003 г.; изм., бр. 70 от 2004 г.) осъществява контрол върху дейността на службите по трудова медицина чрез органите на държавния здравен контрол.

Чл. 38. Политиката за осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд се определя и осъществява след съгласуване в рамките на постоянни или временни структури на тристранното сътрудничество на национално, отраслово и регионално равнище.

Чл. 39. (1) Постоянен орган за осъществяване на координация, консултации и сътрудничество при разработването и осъществяването на политиката за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на национално равнище е Националният съвет по условия на труд.

(2) Националният съвет по условия на труд работи на обществени начала и се състои от представители на:

1. Министерския съвет;
2. Националният осигурителен институт;
3. национално представителните организации на работодателите;
4. национално представителните организации на работниците и служителите;
5. (отм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.).

- (3) Председател на Националния съвет по условия на труд е министърът на труда и социалната политика.
- (4) Представителните организации на работниците и служителите и на работодателите, участващи в Националния съвет по условия на труд, определят от своя състав двама заместник-председатели на съвета.
- (5) Членовете на Националния съвет по условия на труд приемат правилник за работата на съвета.
- (6) Организацията на дейността, техническото и административното обслужване на Националния съвет по условия на труд се осъществяват от Министерството на труда и социалната политика.

Чл. 40. Националният съвет по условия на труд:

1. обсъжда състоянието на условията на труд и предлага мерки за подобряването им;
2. обсъжда и изразява становища по проекти на нормативни актове по въпросите на условията на труд и прави предложения за изменението и допълнението им;
3. взема решения за създаване на отраслови и браншови структури за тристранно сътрудничество по условията на труд;
4. създава помощни органи към съвета за решаване на специфични въпроси;
5. координира дейността на органите, на които е възложено упражняването на контрол в областта на условията на труд;
6. проучва и популяризира наш и чужд опит, организира национални конкурси, семинари, акции и други форми за стимулиране на дейността;
7. приема програми за проучване и разработване на проекти за решаване на проблемите по осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, финансирани от фонд "Условия на труд".

Чл. 41. (1) Отрасловите и браншовите съвети по условия на труд се състоят от представители на националните отрасли или браншови федерации, съюзи и синдикати на представителните организации на работниците и служителите, на отрасловите или браншовите структури на представителните организации на работодателите и от равен на тях брой представители на съответното министерство или ведомство.

(2) Отрасловите и браншовите съвети по условия на труд избират от своя състав председател и приемат правила за работата на съвета.

Чл. 42. (1) Отрасловите и браншовите съвети по условия на труд:

1. анализират състоянието на дейността по осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в съответния отрасъл;
2. организират разработването и обсъждат проекти на правила и изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, специфични за съответния отрасъл;
3. проучват и популяризират опита, организират конкурси, семинари, акции и други;
4. организират и провеждат обучение по правила, норми и методи, осигуряващи здравословни и безопасни условия на труд, на работодателите, на длъжностни лица и на представителите на работниците и на служителите.

(2) По решение на отрасловите или браншовите съвети по условия на труд към тях могат да се създават временни структури за разработване на специфични въпроси.

Чл. 43. (1) Регионалните (областните и общинските) съвети по условия на труд се състоят от представители на съществуващите регионални съюзи или организации на представителните организации на работниците и служителите и на работодателите и от равен на тях брой представители на областната администрация или на местните органи за самоуправление.

(2) Регионалните съвети по условия на труд:

1. приемат регионални програми за проучване и разработване на проекти за оптимизиране на условията на труд и ги представят на фонд "Условия на труд" за финансиране;
2. обсъждат състоянието на дейността по осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд в региона или в отделни предприятия;
3. координират дейността на териториалните органи по контрола на условията на труд;
4. оказват съдействие на комитетите и групите по условия на труд за решаване на конкретни проблеми.

Глава пета

ФОНД "УСЛОВИЯ НА ТРУД"

Чл. 44. (1) (Предишен текст на чл. 44, изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) За финансиране на дейности и мероприятия за подобряване на условията на труд се създава фонд "Условия на труд" второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на труда и социалната политика.

(2) (Нова, ДВ, бр. 18 от 2003 г.) Фонд "Условия на труд" е юридическо лице със седалище София.

Чл. 45. (1) (Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) Средствата по фонд "Условия на труд" се набират и се разходват по бюджета на Министерството на труда и социалната политика.

(2) Източници за набирание на средствата по фонд "Условия на труд" са:

1. целева ежегодна субсидия от държавния бюджет в размер, определен ежегодно със Закона за държавния бюджет на Република България;
2. (изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) суми от фонд "Трудова злополука и професионална болест" на държавното обществено осигуряване, предвидени по бюджета на фонда за финансиране на дейности за намаляване на честотата и тежестта на осигурените социални рискове "трудова злополука и професионална болест";
3. доброволни вноски, дарения и завещания от български и чуждестранни граждани и от юридически лица;
4. (отм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.);
5. приходи от прояви с благотворителна цел;
6. рекламна дейност;
7. други източници, определени със закон или с акт на МС.

Чл. 46. (1) Средствата по фонд "Условия на труд" се разходват за:

1. финансиране на проекти и програми за подобряване на условията на труда с браншова значимост и приложимост на резултатите;
2. (нова, ДВ, бр. 18 от 2003 г.; изм., бр. 76 от 2005 г.) участие във финансирането на проекти за подобряване условията на труд в отделни предприятия с конкретна практическа приложимост и висок социален ефект на резултатите на ниво бранш; финансовото участие е в размер до 30 на сто от стойността на проекта;
3. (предишна т. 2, ДВ, бр. 18 от 2003 г.) разработване на нормативни актове, правила, норми и изисквания;
4. (предишна т. 3, ДВ, бр. 18 от 2003 г.) организиране и провеждане на специализации в областта на здравословните и безопасните условия на труд;
5. (предишна т. 4, ДВ, бр. 18 от 2003 г.) разработване и издаване на учебни и информационни материали;
6. (предишна т. 5, ДВ, бр. 18 от 2003 г.) издръжка на дейността на фонда.

(2) (Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г., бр. 76 от 2005 г.) Средствата по ал. 1 се предоставят безвъзмездно при условия и по ред, определени с наредба на министъра на труда и социалната политика.

Чл. 47. (1) (Изм., ДВ, бр. 76 от 2005 г.) Орган за управление на фонд "Условия на труд" е управителният съвет, който се състои от управител, подуправител и седем членове.

(2) Управителят на фонд "Условия на труд" се назначава от министъра на труда и социалната политика, който определя и трима от членовете на фонда.

(3) (Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г., бр. 76 от 2005 г.) Националният съвет по условия на труд избира от своя състав четирима от членовете на управителния съвет (по двама от национално представителните организации на работниците и служителите и на работодателите), единият от които за подуправител.

(4) (Нова, ДВ, бр. 76 от 2005 г.) Представителят на Националния осигурителен институт в Националния съвет по условия на труд е член и на управителния съвет на фонд "Условия на труд".

Чл. 48. Управителният съвет на фонд "Условия на труд":

1. разработва правилник за своята дейност;
2. (изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) разработва и съгласува с Националния съвет по условия на труд бюджета на фонда;

3. (изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) предлага за утвърждаване от министъра на труда и социалната политика бюджета на фонда;
4. съставя годишния счетоводен отчет съгласно изискванията на Закона за счетоводството;
5. изготвя годишен доклад за дейността на фонда;
6. (изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.) одобрява проекти и програми за финансиране със средства на фонда и сключва договорите с изпълнителите на получените финансиране програми и проекти;
7. (нова, ДВ, бр. 18 от 2003 г.) предлага за утвърждаване от министъра на труда и социалната политика структурата и щата на фонда.

Чл. 48а. (Нов, ДВ, бр. 18 от 2003 г.) Управителят на фонд "Условия на труд":

1. организира дейността и ръководи заседанията на управителния съвет;
2. представлява фонда;
3. назначава и освобождава служителите на фонда;
4. има право да се разпорежда със суми до 3000 лв. месечно в рамките на средствата за текущи разходи, утвърдени с годишния бюджет на фонда.

Чл. 49. (Изм., ДВ, бр. 76 от 2005 г.) Министърът на труда и социалната политика утвърждава:

1. Правилник за дейността на фонд "Условия на труд";
2. Правилник за дейността на управителния съвет на фонд "Условия на труд".

Чл. 50. (Изм., ДВ, бр. 92 от 2000 г., изм. доп. ДВ бр. 33/2006 г.) Контролът по набирането и разходването на средствата по фонд "Условия на труд" се осъществява от Сметната палата и от "Агенцията за държавна финансова инспекция".

Глава шеста

ИКОНОМИЧЕСКИ ФОРМИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА УСЛОВИЯТА НА ТРУДА

Чл. 51. (1) Работниците и служителите се осигуряват задължително за професионално заболяване и трудова злополука, като осигурителните вноски са за сметка на работодателите.

(2) (Отм., ДВ, бр. 76 от 2005 г.).

(3) Условията и редът за осигуряване за трудови злополуки и за професионални заболявания се уреждат с отделен закон.

Чл. 52. (Изм., ДВ, бр. 76 от 2005 г.)

(1) Работниците и служителите, които извършват работа, при която съществува опасност за живота и здравето им, се застраховат задължително за риска "трудова злополука" за сметка на работодателя при условия и по ред, определени с акт на Министерския съвет.

(2) При определяне на условията и реда по ал. 1 се отчитат осъществяваната икономическа дейност на предприятието и средното за страната ниво на коефициентите за честота и тежест на трудовите злополуки.

Чл. 53. (Отм., ДВ, бр. 76 от 2005 г.).

Глава седма

КОНТРОЛ И АДМИНИСТРАТИВНО-ОТГОВОРНА ОТГОВОРНОСТ

Чл. 54. (1) Цялостен контрол по спазването на този закон упражнява Министерството на труда и социалната политика.

(2) (Изм., ДВ, бр. 25 от 2001 г.) Специализираната контролна дейност по изпълнението на този закон, както и на други нормативни актове се извършва от Изпълнителната агенция "Главна инспекция по труда" чрез нейните структури.

(3) (Изм., ДВ, бр. 25 от 2001 г.) Устройството и дейността на Изпълнителната агенция "Главна инспекция по труда" се определят с правилник, утвърден от Министерския съвет.

Чл. 55. Лицата, които нарушават изискванията или не изпълняват задълженията си по този закон, носят отговорност по чл. 413, 414, 415 и 416 от Кодекса на труда и другите специфични за съответната дейност закони и нормативни актове.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. По смисъла на този закон:

1. "Здравословни и безопасни условия на труд" са такива условия на труд, които не водят до професионални заболявания и злополуки при работа и създават предпоставка за пълно физическо, психическо и социално благополучие на работещите лица.
2. "Работодател" е понятието, определено в § 1, т. 1 от допълнителните разпоредби на Кодекса на труда, както и всеки, който възлага работа и носи цялата отговорност за предприятието, кооперацията или организацията.
3. "Вредни фактори за здравето и безопасността" са физически (в това число механични, акустични, електрически, оптически, лъчеви, йонизиращи, вибрационни и др.), химически, биологически, психологически, организационни и други въздействия, които влияят негативно или заплашват здравето и безопасността на работещите.
4. "Професионален риск" ("риск") е вероятността от възникване на неблагоприятни последици за здравето и безопасността на работещите лица при конкретно въздействие на вредни фактори при работа и степента на последиците.
5. "Здравен риск" е вероятността от възникване на неблагоприятни изменения в здравословното състояние при конкретно въздействие на вредни за здравето фактори и степента на тези изменения.
6. "Средство за колективна защита" е проектно, конструктивно, технологично, организационно или друго техническо решение, което изолира пространството, в което може или се проявява опасността от местонахождението на работещите или други лица, които биха могли да бъдат увредени.
7. "Лично предпазно средство" ("средство за лична - индивидуална - защита") е всяко приспособление (екипировка), проектирано да се носи или използва от работещия, за да го предпазва от една или повече възможни опасности, заплашващи неговото здраве и безопасност при работа.
8. "Защитно приспособление (елемент, оборудване, предпазно устройство)" е съставна част на работното оборудване, която изпълнява предпазна (защитна) функция при използването му, както и при повреда, отказ или неправилно действие, които създават заплаха за здравето, безопасността или живота на хора, които могат да бъдат увредени. Това може да бъде и отделно произведено оборудване, което е предвидено да изпълни същите задачи.
9. "Минимални изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труда" са най-малките допустими изисквания за опазване на здравето на работещите и осигуряването на тяхната безопасност при работа. Работодателят може да реализира по-високи изисквания, с което да осъществи по-добро ниво на предпазване на работещите, но не и по-ниски от минималните изисквания.
10. (нова, ДВ, бр. 76 от 2005 г.) "Предприятие, което осигурява временна заетост" е юридическо или физическо лице, което наема работници или служители с оглед предоставянето им на други физически или юридически лица за извършване на възложена от тях работа.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. Предвидените средства по чл. 1, ал. 2, т. 6 от Закона за бюджета на фонд "Обществено осигуряване" за 1998 г. за финансиране на дейности за намаляване на осигурителните рискове за "трудова злополука" и "професионално заболяване" в размер на 900 млн. лв. се превеждат по сметката на фонд "Условия на труд".

§ 3. (Изм., ДВ, бр. 111 от 2001 г.) Предприятията, обектите, работните места и работното оборудване, въведени в експлоатация преди влизането в сила на този закон, се привеждат в съответствие с изискванията му не по-късно от 6 години от датата на влизането в сила на закона.

§ 4. Съществуващите преди влизането в сила на този закон предприятия или организации уведомяват в 6-месечен срок контролните органи по прилагането на закона за характера и естеството на дейността си и за състоянието на условията на труд.

§ 5. В чл. 415, ал. 1 и 2 от Кодекса на труда (обн., ДВ, бр. 26 и 27 от 1986 г.; изм. и доп., бр. 6 от 1988 г., бр. 21, 30 и 94 от 1990 г., бр. 27, 32 и 104 от 1991 г., бр. 23, 26, 88 и 100 от 1992 г., бр. 69 от 1995 г., Решение № 12 на Конституционния съд от 1995 г.; изм., бр. 87 от 1995 г., бр. 2 и 28 от 1996 г.) думите "от 2 до 8" се заменят с "от 5 до 20".

§ 6. В Закона за народното здраве (обн., ДВ, бр. 88 от 1973 г.; попр., бр. 92 от 1973 г.; изм. и доп., бр. 63 от 1976 г., бр. 28 от 1983 г., бр. 66 от 1985 г., бр. 27 от 1986 г., бр. 89 от 1988 г., бр. 87 и 99 от 1989 г., бр. 15 от 1991 г.; попр., бр. 24 от 1991 г.; изм., бр. 64 от 1993 г., бр. 31 от 1994 г., бр. 36 от 1995 г. и бр. 12 от 1997 г.) чл. 11 се отменя.

ЗАКОН

за изменение и допълнение на Закона за здравословни и безопасни условия на труд
(Обн., ДВ, бр. 18 от 25.02.2003 г.)

.....
.....

Заклучителни разпоредби

§ 19. В Кодекса на труда (обн., ДВ, бр. 26 и 27 от 1986 г.; изм. и доп., бр. 6 от 1988 г., бр. 21, 30 и 94 от 1990 г., бр. 27, 32 и 104 от 1991 г., бр. 23, 26, 88 и 100 от 1992 г., бр. 69 от 1995 г. - Решение № 12 на Конституционния съд от 1995 г.; изм., бр. 87 от 1995 г., бр. 2, 12 и 28 от 1996 г., бр. 124 от 1997 г., бр. 22 от 1998 г., бр. 52 от 1998 г. - Решение № 11 на Конституционния съд от 1998 г.; изм., бр. 56, 83, 108 и 133 от 1998 г., бр. 51, 67 и 110 от 1999 г., бр. 25 от 2001 г., бр. 1, 105 и 120 от 2002 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. Член 288 се отменя.

2. В чл. 303 се създава ал. 4:

“(4) Условията и редът за даване на разрешение за работа по ал. 3, както и на разрешение за работа на лица, ненавършили 16 години, се уреждат с наредба на министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването.”

3. В чл. 304 ал. 2 се отменя.

§ 20. Параграф 6 от допълнителните разпоредби на Закона за техническите изисквания към продуктите (обн., ДВ, бр. 86 от 1999 г.; изм., бр. 63 и 93 от 2002 г.) се отменя.

§ 21. Издадените до влизането в сила на този закон наредби, правилници, правила и норми по безопасността и хигиената на труда се прилагат, доколкото не противоречат на Закона за здравословни и безопасни условия на труд.

Законът е приет от XXXIX Народно събрание на 12 февруари 2003 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.